

Katja EMAN
Fakulteta za varnostne vede,
Univerza v Mariboru

Françoise Comte, Ludwig Krämer
(Eds.)
**Environmental Crime in Europe:
Rules of Sanctions**
Europa Law Publishing, Groningen
2004, str. 233, 55.00 EUR
(ISBN: 90-76871-27-2)

13. novembra leta 2002 je Evropo preplavila novica o ekološki katastrofi. Tanker *Prestige* se je v bližini španske obale poškodoval, njegov tovor pa je iztekal v Atlantski ocean. Slabi vremenski pogoji so ovirali reševanje tankerja in preostale količine nafte. 19. novembra se je ladja prelomila na pol in potonila 3000 metrov globoko, približno 130 morskih milj stran od španske obale. 64.000 ton iztekle nafte je močno onesnažilo večino španske in tudi francosko obalo, uničeni pa so bili številni habitati. Evropa je dojela, kako zelo ranljiva je in kako malo je potrebno (samo en trk dveh ladij, zgolj iztekanje strupenih snovi v vodne vire, samo eksplozija zaradi okvare v proizvodnem predelu tovarne ali v jedrski elektrarni, zgolj nepravilno (ilegalno) 'skladiščeni' toksični odpadki idr.), da je porušeno naravno ravnovesje in uničeno naravno okolje, da so resno ogrožena človeška življenja (v trenutku nesreče in tudi pozneje zaradi vsestranskega pomanjkanja življenjsko pomembnih snovi). In tudi kako nemočna je Evropska unija pri poskusu reguliranja, nadziranja in obvladovanja ter pri

preprečevanju tovrstnih dogodkov. Na 'papirju' na mednarodnem nivoju vse izgleda tako popolnoma dovršeno in učinkovito, v praksi pa se stvari največkrat zataknejo. Dovolj je že neusklajen prehod na državni nivo in implementacija določb okoljskega prava v (kazensko)-pravni sistem posamezne države članice. Selinškova (2003: 659) opredeljuje pravo okolja kot skupnost ukrepov, potrebnih za zagotovitev stanja, pri katerem ni ogroženo zdravje in človeka vredno življenje, prav tako pa je zagotovljeno varovanje tal, zraka, vode, rastlinskega in živalskega sveta pred škodljivimi človekovimi posegi ter odpravljanje škode in škodljivih posledic zaradi varovanja človeka.

Ekološka kriminaliteta v Evropi: Pravila sankcioniranja je zbornik prispevkov, ki so bili novembra 2003 predstavljeni v Bruslju na konferenci Evropske Komisije o ekološki kriminaliteti in sankcijah zoper njo. Gre za razpravo o varstvu okolja z uporabo (oblikovanjem in implementacijo) okoljskega prava. Namen urednikov publikacije, Françoise Comte (glavna administratorica Evropske komisije in članica uredniškega odbora revije *Law Review* ter gostujoča predavateljica na Oddelku za Evropske interdisciplinarne študije Univerze v Varšavi) in Ludwiga Krämerja (profesor prava na področju razvoja okoljske zakonodaje na nacionalni, regionalni in mednarodni ravni ter zlasti v Evropski skupnosti) ter dvajsetih avtorjev prispevkov iz različnih držav Evropske unije je bil opozoriti na resnost problematike ogrožanja (onesnaže-

vanja in uničevanja) okolja in na vlogo Evropske unije pri reševanju le-te. Cilj simpozija je bil začeti razpravo o (kazenskih) sankcijah na področju okoljskega prava, ki bi se potem nadaljevala tudi med evropskimi uradniki. Urednika ugotavljata, da zgolj kopičenje pravnih aktov in določb, ki se, če so že preneseni na nacionalni nivo, v praksi ne izvajajo, in kot da so sami sebi namen. Gre za problem mednarodnih razsežnosti 21. stoletja, saj ob še tako dobrih lokalnih, regionalnih, nacionalnih, evropskih ali mednarodnih določbah na področju varstva okolja, praktična aplikacija in uveljavljanje le-teh zataji. Evropska unija oziroma države članice imajo specializirane policijske enote z vrhunsko tehnološko opremo za odkrivanje specializiranih kršitev, vendar številna kazniva dejanja zoper okolje ostanejo neodkrita in nesankcionirana. Prav tako imajo Evropska unija in njene članice inšpektorje, specialiste za odkrivanje davčnih utaj, finančnih transakcij, korupcijo, carinske, sanitarne in druge prekrške. Inšpektorji, ki bi morali skrbeti za varstvo okolja in odkrivati prekrške zoper okolje (kršitve okoljevarstvenega prava), pa so obravnavani, kot da predstavljajo navzkrižje z nacionalno suverenostjo.

Prispevki udeležencev konference, večinoma najvišjih državnikov, vpetih v sistem Evropske unije, so pokazali, da se Unija in njene članice na področju okoljevarstvene problematike soočajo z različnimi oblikami ekološke kriminalitete in širšo problematiko varstva okolja ter ogroženih živalskih in rastlinskih vrst, problematiko

organizirane ekološke kriminalitete, še posebej ilegalne sečnje in preprodaje lesa ter tihotapljenje nevarnih odpadkov in korupcije. Primerjava področja okoljevarstvenega prava med državami članicami Evropske unije je pokazala na posamezne razlike in posebnosti v državah članicah, na splošno pa se večina članic Evropske unije sooča s podobno problematiko neuspešnega prenosa ter težavami z implementacijo in izvajanjem sankcij okoljevarstvenega prava. Evropa dodatnih pravnih določb in novih sankcij ne potrebuje, saj se že sedaj sooča s problemom neizvajanja že obstoječih predpisov.

Največje spoznanje novembrske konference je bilo, da oblikovanje in sprejemanje določil in norm okoljskega prava na področju varstva okolja nikoli ni bilo problem. Na območju Evropske unije je večina okoljskega prava brez večjih težav, in le občasno z nekaj usklajevanja, sprejeta pretežno na mednarodnem/evropskem nivoju. Medtem pa so prenos, uveljavljanje in izvajanje (kazenskih) sankcij na področju varstva okolja domena kazensko-pravnega sistema vsake države članice. V večini držav članic se Evropska unija sooča s tem, da se pravosodni sistem oklepa svojih kompetenc in ni pripravljen sodelovati ali razpravljati o učinkovitih sankcijah, ki se izvajajo (sežejo) preko državnih meja. Naravno okolje ne pozna nacionalnih meja. In učinkovito varstvo okolja ni možno, dokler se mednarodni pravni predpisi in predpisi Evropske unije ustavijo na državnem nivoju, sankcije pa 'zataknejo' znotraj nacio-

nalnega kazensko-pravnega sistema. Evropska unija se sooča s popolnoma nasprotujočima si pojavoma. Na eni strani t.i. evropeizacija in globalizacija bistvenih okoljevarstvenih standardov s strani Evropske Unije brez spremljajočega učinkovitega uveljavljanja in izvajanja sankcij. Na drugi strani, v praksi, deregulacija sistema sankcioniranja v državah članicah. Comtova in Krämer opozarjata tudi na pomembno vlogo (kazenskih) pravnikov, še posebej tistih na akademskem področju, ki kazensko-pravni sistem posamezne države zelo dobro poznajo in poznajo tudi vse porajajoče se spremembe. Ker so izobraženi znotraj svojega nacionalnega sistema in ker izhajajo iz kazenskega prava, ne zmorejo videti (se ne zavedajo, niso pripravljeni oziroma sposobni) preko nacionalnih meja, kot to zahteva okoljsko pravo. Naravno okolje ne pozna meja (planet Zemlja je okrogel in prehodi med habitatami so večinoma zabrisani). Kot že izpostavljeno, izhajajoč iz nacionalnega kazensko-pravnega sistema, ključni posamezniki ne vidijo razlik sedanjega sistema okoljevarstvenih sankcij in ne razmišljajo o morebitnih spremembah (izboljšavah) samega sistema, kar bi rezultiralo v učinkovitejših (kazenskih) sankcijah na področju ekološke kriminalitete oziroma, povzemajoč ekološke sociologe, na področju vseh družbeno nesprejemljivih oblik ogrožanja okolja.

Visoki predstavniki Evropske unije so ugotovili, da je izvajanje (kazenskih) sankcij na evropskem ozemlju v praksi skrajno neučinkovito. Zatorej tudi ni pričakovana doprinosna k

varstvu okolja. Comtova in Krämer tovrstno stanje imenujeta *pojavn placebo zakonodaje*, ki je v ospredju razprav in dogajanja na politični sceni za dobro legislature vlade ali nižjih političnih nivojev, v resnici pa ne varuje tistih vrednot, za katere je bila namenjena, in ki bi jih morala varovati. S precej podobnim pojavom se srečujemo v preteklem letu, ko spremljamo vedno bolj nasprotujoča si mnenja naravoslovnih znanstvenikov, ki nasprotujejo celo posameznim trditvam in delu Ala Gora, za katero je prejel Nobelovo nagrado. Smo bili tudi tokrat priče pojava placebo učinka oziroma zlorabe okoljske problematike in manipulacije s podatki zgolj zaradi političnih interesov? Razprave in kritike, rezultati raziskovanj, članki in druge objave številnih znanstvenikov (P. Reiter, R. Lindzen, R. Spencer, P. Moore, P. Michaels, N. Calder, J. Shikwati, T. Ball, P. Scott, N. Shaw, Lord Lawson of Blaby, P. Corlyn, J. Christey) nasprotujejo tako teoriji o globalnem segrevanju in vplivu človeka kot tudi nevarnostim in kritičnim mejam CO₂ ter povezanosti z globalnim segrevanjem. Resda je človek tisti, ki izrablja vse možne naravne vire, vendar vedno več študij potrjuje hipotezo, da je segrevanje našega planeta odvisno od Sonca, CO₂ in (umetno ustvarjena) teorija o globalnem segrevanju pa na to nima nobenega vpliva.

Okolje se samo pred posegi človeka ne more braniti. Njegovo varstvo je odvisno od državnih organov, institucij, inšpektorjev in nevladnih organizacij, ki so pristojni ali zainteresirani za ohranjanje in zaščito okolja. Zgolj desetletje nazaj je znotraj Evropske

unije veljalo splošno prepričanje, da je onesnaževanje okolja obravnavano kot 'delikt kavalirjev', ki je sankcioniran predvsem zato, ker je predmet obravnave pretirano vznesenega preiskovalca. Vendar so se v zadnjem obdobju stvari v veliki meri spremenile, saj se družba zaveda pomena varstva okolja in od vladnih predstavnikov ter predstavnikov Evropske unije upravičeno pričakuje/zahteva primerne in učinkovite odzive na/zoper ogrožanje okolja. Danes se Evropska unija ubada tudi s spoznanjem, da določbe mednarodnega in evropskega okoljevarstvenega prava niso več dovolj. Ne le da je potrebno poiskati rešitev problema neučinkovitega prenosa, implementacije in izvajanja določb varstva okolja na nacionalnem nivoju (tudi Slovenija se spopada s prenasičenostjo in nesistematičnostjo pravnih določb varstva okolja, ki jih pristojni organi niso sposobni uspešno realizirati v praksi), ampak je potreben tudi multidisciplinaren pristop družboslovnih in naravoslovnih ved. Poleg okoljskega prava je vloga drugih družboslovnih ved, kot so ekološka sociologija, ekološka kriminologija, ekološka psihologija, ekološka etika in mnoge druge, vse prej kot nepomembna. Prav ekološka sociologija (ukvarja se z vprašanji medsebojnega vplivanja družbe, tudi posameznika kot dela družbe, in okolja, v katerem ta živi in deluje) in ekološka kriminologija (fenomenološka in vzročno-razvojna veda, katere predmet in namen je preučevanje ogrožanj okolja, boljše rečeno inkriminacij okolja, okoljevarstvene zakonodaje ter okoljevarstvenih ukrepov

s strani kriminologov) imata vedno pomembnejšo vlogo pri raziskovanju in reševanju problematike ogrožanja okolja. Spoznanje, da je okoljsko pravo doseglo mejo, ko ni več dovolj učinkovito, je sprožilo odziv in razvoj drugih družboslovnih ved na področju varstva okolja.

Ekološka kriminaliteta v Evropi: Pravila sankcioniranja je le eden izmed številnih, vedno bolj množičnih zbornikov prispevkov, ki so predstavljeni na različnih konferencah in simpozijih. Njegov namen je izpostaviti obravnavano problematiko, ponuditi možne rešitve in sklepe konference posredovati pristojnim institucijam. Takšen namen je imela tudi nacionalna konferenca *Okolje in okoljevarstvo – multidisciplinarni pristop k zmanjševanju ogrožanja okolja*, organizirana novembra 2009 v Ljubljani, kjer je bil storjen napredek pri multidisciplinarnosti ob spoprijemanju s težavami ogrožanja okolja. To je bila prva konferenca, ki se je varstva okolja v Sloveniji lotila z družboslovnega in naravoslovnega vidika ter vključila še prakso in civilno družbo, njena vsebina, objavljena v zborniku, pa je bila skupaj s sklepi konference posredovana odgovornim državnim predstavnikom.

Iz vsega do sedaj napisanega se za konec poraja spoznanje, da lahko človek z okoljevarstvenim pravom vpliva in uravnava zgolj ravnanje samega sebe ter tako zagotovi zeleno varstvo okolja v obliki prizadevanj in različnih dejanj za izboljšanje (ohranjanje) sedanje ravni kakovosti okolja (s pomočjo različnih ukrepov, ki

jih na državnem nivoju poznamo kot paket ukrepov za trajnostni sonaravni razvoj). Dušan Plut v svojem delu *Zeleni planet? Prebivalstvo, energija in okolje v 21. stoletju* govori o socialno uravnoteženem gospodarskem razvoju in dolgoročnem materialnem napredku v okviru zmogljivosti okolja, pri katerem se okolje, narava in naravni viri (trajno) ohranjajo tudi za potomce. Neposrednega vpliva na naravo, s katerim bi lahko uravnaval emisije CO₂ ali 'globalno segrevanje', pa človek nima. Tovrstna neskladja in nasprotovanja v posamezniku vzbudijo dvom in previdnost, s katero spremlja dogajanje na področju varstva okolja ter podvomi v posamezne glasne trditve in pozive visokih predstavnikov svetovne politike. Resda je pomen okoljevarstvenega prava, ekološke sociologije, ekološke kriminologije in prevencije ter drugih družboslovnih ved na področju varstva okolja vse prej kot zanemarljiv, vendar se raziskovalec (upravičeno) vpraša, ali so določene spremembe in 'vsiljene' sankcije s strani Evropske unije ali mednarodnih organizacij (npr. Interngovernmental Penal on Climate Change - IPCC) res potrebne. Ali gre pri tem za resne namene varstva okolja ali smo zopet priča pojavu placebo zakonodaje ter so v ozadju skriti politični interesi in namerno zavajanje javnosti?

Andrej SUŠJAN
Ekonomska fakulteta,
Univerza v Ljubljani

Paul Davidson
**The Keynes Solution: The Path to
Global Economic Prosperity**
Palgrave Macmillan, New York 2009,
str. 196, \$22.00
(ISBN 978-0-230-61920-3)

Paul Davidson, starosta ameriških postkeynesiancev, v svoji zadnji knjigi obravnava relevantnost teorije angleškega ekonomista J. M. Keynesa za razlago in reševanje globoke finančne in gospodarske krize, ki je v zadnjih dveh letih prizadela svetovno gospodarstvo. Znano je namreč, da je Keynesovo najpomembnejše delo *Splošna teorija zaposlenosti, obresti in denarja* (1936) nastalo kot odziv na veliko gospodarsko krizo v tridesetih letih dvajsetega stoletja. S tega vidika se Keynesovi oz. keynesianski napotki tedanji ekonomski politiki ponujajo kot potencialna rešitev tudi za današnje gospodarske težave. Predvsem gre za večjo državno regulacijo delovanja finančnih inštitucij ter za spodbujanje agregatnega povpraševanja z državno potrošnjo.

Knjiga pravzaprav povzema stališča, ki jih Davidson kot odličen poznavalec Keynesove teorije zastopa in publicira že vse od začetka sedemdesetih let, ko se je začel uveljavljati v akademskih krogih. Toda, kot je znano, so sedemdeseta leta v ekonomski teoriji in praksi prinesla zaton keynesianizma ter vzpon klasičnih liberalističnih idej, ki so v naslednjih treh